

Nr 288

Av herr Petersson, Per, m. fl., om utredning rörande allemansrätten.

(Lika lydande med motion nr 333 i Andra kammaren)

Efter Kungl. Maj:ts bemyndigande och chefens för jordbruksdepartementet förordnande framlades den 21 augusti 1962 betänkandet »Naturen och Samhället» med bl. a. förslag till ny naturvårdslag. Betänkandet har därefter varit föremål för sedvanligt remissförfarande. De omdömen som därvid avgivits har varierat i hög grad. Alla remissinstanser synes vara ense om behovet av en förstärkning av vad som med ett accepterande av betänkandets terminologi kan kallas den kulturella naturvårdens organisation för en intensifiering av denna naturvård. Därutöver går emellertid yttrandena isär i hög grad. Räknar man antalet remissyttrandena, torde man visserligen kunna finna att flertalet mer eller mindre oreserverat godkänner betänkandet och dess förslag. Om man emellertid beaktar vad som anföres av de av naturvården mera direkt berörda intressenterna eller deras organisationer, torde man utan tvekan finna att det från dessa håll gjorts sakligt vägande invändningar mot betänkandet till den del det går utanför den kulturella naturvården. Dessa invändningar finner stöd i yttrandena från vissa myndigheter, t. ex. kommerskollegium.

I första hand lägger man vid en genomgång av naturvårdsutredningens betänkande märke till att utredningen lagt tonvikten på den sociala naturvården i stället för på den kulturella. Detta bör jämföras med departementschefens direktiv som torde kunna sammanfattas med följande citat därur:

De ekonomiska värdena i naturen hade blivit föremål för en allt intensivare exploatering, och naturens estetiska värden hade rönt ökad uppskattning, som bl. a. tagit sig det uttrycket att allmänheten i större utsträckning utnyttjade naturen för friluftsliv.

Den sålunda antydda utvecklingen har sedan dess fortskridit i ett allt snabbare tempo. Då härtill genom naturskyddslagen infördes åtskilliga helt nya och oprövade bestämmelser till skydd för naturen, synes tiden nu vara inne att närmare undersöka vilka verkningar lagen haft och i vad mån lagstiftningen över huvud taget motsvarar de krav som ur tidsenlig naturvårdssynpunkt bör ställas på densamma i dagens läge. Därvid bör särskild uppmärksamhet ägnas åt de problem som kan uppstå genom den utökning av fritiden, som kommit eller kan förväntas komma stora befolkningsgrupper till del, bilismens snabba expansion och den därmed sammanhängande om-

fattande utbyggnaden av vägnätet jämte kommunikationernas utveckling i övrigt.

I dessa direktiv begäres en utredning om huruvida gällande naturskyddslag utgör en tidsenlig kompromiss mellan naturens behov av skydd och människans intresse för och behov av friluftsliv. Det framlagda betänkandet går emellertid betydligt längre. Sålunda synes huvudvikten i utredningen ha lagts vid frågan hur friluftslivets behov skall tillgodoses.

I naturvårdsutredningens förslag synes också en strävan vara att slå fast allmänhetens rätt att vistas på annans mark. Här avses inte i första hand resonemangen om allemansrätten utan vad som i motiveringen anföres rörande främst naturreservaten. Dessa skall uppenbarligen kunna bli av betydande omfattning, vilket bl. a. framgår av vad som ovan refererats om marköverföring till allmän disposition. Utredningen anför emellertid ingenting som styrker behovet av överföringar i större omfattning. Det torde tvärtom vara ostridigt att möjligheten i vårt land för allmänheten att röra sig inom vidsträckta områden är sedvanerättsligt tryggad.

Naturvårdsutredningens förslag i den del det tar upp den sociala naturvården innebär i allt väsentligt egentligen en strävan att ge allemansrätten ett underlag i positiv rätt. I denna riktning pekar t. ex. förslagets regel i 18 §, att markägare skall vara skyldig att anordna grind i eller ta bort stängsel som hindrar allmänheten på områden där den fått fritt färdas. Samtidigt förordas emellertid i betänkandet att allemansrätten närmare utredes. Naturvårdsutredningens förslag är här således oklart på det sättet, att det på väsentliga punkter föregriper den utredning som den själv förordar.

Genom den energiska betoningen av den sociala naturvården skapar utredningen också behov av värderings- och ersättningsregler i de fall då — för att använda utredningens formulering — bestämmelserna för ett områdes utnyttjande och vård blivit så ingripande att markägaren »saknar intresse av att stå kvar som formell markägare» liksom också då han icke får tillgodogöra sig täkt inom sitt område. Samtidigt som det inledningsvis i denna del betonas vikten av generositet mot dem som blir föremål för ingripanden lämnas i sak förslag till ersättningsregler som är restriktivare än vad som någonstans torde förekomma i vår gällande lagstiftning. Särskilt anmärkningsvärd är regeln, att ersättning för förlorad täkt skall bestämmas efter markvärdet den 1 januari 1964. De ingripanden varom det här är fråga borde på grund av ingripandenas besläktade tvångskaraktär ganska uppenbart föranleda en anknytning till expropriations- och vattenlagarnas ersättningsregler i stället för till hyggnadslagens och strandlagens.

Det synes oss uppenbart att de i betänkandet »Naturen och Samhället» framlagda förslagen kommer att föregripa den under hösten 1962 tillsatta fritidsområdesutredningen liksom också att utredningens förslag i den del det avser den sociala naturvården icke bygger på något av utredningen styrkt behov av engagemang från det allmännas sida. Det behov som kan tänkas

föreligga i detta hänseende fylles i det väsentliga av allemansrätten i vad det gäller allmänhetens strövmöjligheter o. d. Vi instämmer emellertid i utredningens förslag om en utredning om allemansrätten.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,
att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa
om en utredning rörande allemansrättens omfattning och
innehörd.

Stockholm den 24 januari 1963

Per Petersson

Ragnar Sveningsson

J.-A. Arvidson

Birger Isacson
